

**Handläggare**  
Robert Lundh  
Telefon: 508 33 638**Till**  
Utbildningsnämnden  
2014-02-06

## Osäkerhet på Stockholms friskolemarknad

Svar på remissen dnr 322-1245/2013 från kommunstyrelsen.

### Förvaltningens förslag till beslut

1. Utbildningsnämnden överlämnar förvaltningens tjänsteutlåtande till kommunstyrelsen som svar på remissen.
2. Beslutet justeras omedelbart.

Anders Carstorp  
UtbildningsdirektörAnn Hellenius  
T.f. avdelningschef

### Sammanfattning

Utbildningsnämnden har på remiss från kommunstyrelsen fått en skrivelse från Roger Mogert (S) om risken för att friskoleföretag går i konkurs.

Förvaltningen bedriver ett förebyggande arbete för att hålla sig underrättad om vilka skolor som ligger i riskzonen. Skolor som redan från början har brister löper större risk att sedan upphöra. Skolinspektionens funktion som godkännande och granskande myndighet är av central betydelse.

Det finns ingen särskild beredskap i form av tomma platser för att ta emot elever från fristående skolor. Det omfattande utbudet som finns i Stockholms stad och Stockholms län är gynnsamt när det gäller att hitta nya skolplatser. Detta är särskilt tydligt på gymnasiesidan i Stockholms stad och län där det finns ett stort utbud av platser och program med varierande inriktningar.

## Ärendets beredning

Ärendet är berett inom tillhandahållaravdelningen i samråd med grundskoleavdelningen och gymnasieavdelningen.

## Bakgrund

Roger Mogert (S) har i en skrivelse, om risken för fristående skolors huvudmän att gå i konkurs, hemställt att få svar på nedanstående frågor.

- Vilken beredskap har Stockholms stad för de eventuella konkurserna på friskolemarknaden?
- Vilken analys gör staden själv av situationen?
- Hur kan vi trygga skolgången för gymnasieelever?

## Kommuners skyldighet och elevers rättigheter

Om en elev går i en fristående skola och skolan läggs ned på grund av att huvudmannen går i konkurs, har huvudmannen för den fristående skolan inget ansvar för elevens fortsatta skolgång. För grundskola har elevens hemkommun skyldighet att säkerställa att eleven erbjuds en skolplacering och då ta hänsyn till vad som är ändamålsenligt från kommunikationssynpunkt för eleven, alltså att eleverna inte ska belastas med längre skolvägar eller skolresor än nödvändigt. (10 kap. 24 och 29 §§ skollagen). I princip ska detta ske omedelbart.

Om eleven går på ett nationellt program på en fristående gymnasieskola och huvudmannen tänker lägga ned skolenheten är huvudmannen skyldig att låta eleven slutföra programmet på en annan av huvudmannens skolor om sådan finns och om det finns tillstånd att bedriva det aktuella programmet på den skolenheten (16 kap. 37 § skollagen). Om huvudmannen inte har någon annan skolenhet så har denne ingen skyldighet att låta eleven slutföra sitt program.

Hemkommunen har skyldighet att erbjuda eleven utbildning på ett nationellt program i kommunen eller samverkansområdet (15 kap. 30 § skollagen). Det finns dock ingen skyldighet för kommunen att låta eleven slutföra just den utbildning som eleven deltagit i på den fristående gymnasieskolan.

Eleven har rätt att söka till en annan fristående gymnasieskola eller en kommunal gymnasieskola för att få slutföra sin utbildning men har ingen garanti att bli mottagen.

Elever på fristående skolor har rätt att fullfölja sin utbildning, även om skolan läggs ner. Det ska huvudmannen ansvara för. Men om denna går i konkurs gäller inte längre denna rätt eftersom det inte längre finns någon huvudman att rikta kravet

mot. Elevers brist på rättigheter vid konkurser har uppmärksammats och regeringen har för avsikt att införa en så kallad utbildningsgaranti. En arbetsgrupp på utbildningsdepartementet är tillsatt för att ta fram ett konkret förslag som ska kunna träda i kraft till läsåret 2015/2016.

## Genomförda nedläggningar av skolor

De senaste tre åren har sex fristående skolor lagts ned i Stockholms stad. Tre av dessa har varit gymnasieskolor: Norra Djurgårdsgymnasiet, JB-gymnasiet och Edicon. Tre stycken har varit grundskolor, Internationella skolan för Rättvisa och Fred, Centralskola Al-Huda och Distra grundskola.

Konsekvenser av nedläggningarna för eleverna har hanterats av grundskoleavdelningen och gymnasieavdelningen och i några fall även av den fristående skolan i fråga. Under år 2012 har ett återkallelsebeslut från Skolinspektionen fattats till följd av allvarliga missförhållanden i verksamheten. Beslutet gällde den fristående grundskolan Central Skola Al-Huda. Skolan övertogs av en annan huvudman liksom skedde i fallet med JB-gymnasiet som drabbades av konkurs. Norra Djurgårdsgymnasiet lades ned inför läsåret 2013/2014 på grund av sviktande elevunderlag. Av kvarvarande 13 stockholmselever började 11 elever på en ny fristående gymnasieskola och 2 elever hade ingen registrerad placering.

Även i övriga länet har gymnasieskolor lagts ned. Södertörns fria Hantverksgymnasium, Wäsby Restaurangskola, Praktiska Tumba och Säbyholms naturbruksgymnasium. Sammantaget på dessa gymnasieskolor har det handlat om cirka 10 stockholmselever.

## Förvaltningens synpunkter

### Beredskap

Nedläggning av en skola kan vara svår att förutse och det finns inga särskilt avsatta tomma platser för att ta emot elever från stängda fristående skolor.

Inom ramen för kommunens skolpliktsbevakningsansvar har förvaltningen en skyldighet att säkerställa att alla stockholmselever har en grundskoleplacering. När en grundskola i Stockholm har lagts ned har förvaltningen säkerställt att de drabbade Stockholmseleverna erbjudits placering på annan skola.

Stockholmsområdet är gynnat i förhållande till många andra regioner när det gäller att kunna erbjuda gymnasieplatser för de elever som drabbas när en skola läggs ned.

De situationer och konsekvenser som uppstått i samband med nedläggningar av fristående gymnasieskolor har förvaltningen löst inom befintlig organisation och rutiner.

### Grundskolor

Antalet elever i grundskolan fortsätter öka och beräknas göra så under prognosperioden fram till år 2022. Under prognosperioden innebär det en sammantagen beräknad ökning med 24 300 elever. För att möta den kommande efterfrågan och skapa en kapacitetsnivå som är hållbar på lång sikt arbetar förvaltningen med att starta nya skolor, etablera nya lokaler samt se över kapacitetsutnyttjandet i befintliga skolor. Dessutom förväntas nyetablering av fristående grundskolor och fritidshem hantera en del av ökningen.

I de geografiska områden på grundskolesidan där söktrycket är stort skulle en nedläggning av en fristående grundskola öka söktrycket. I dagsläget gör förvaltningen bedömningen att risken inte är överhängande utifrån att de fristående skolorna i dessa områden överlag har goda förutsättningar avseende elevunderlag och ekonomisk stabilitet, vilket i sig borde innebära en mindre risk för konkurs.

Planeringen för att bereda Stockholms elever plats på en ny grundskola sker inom utbildningsförvaltningen så snart förvaltningen får kännedom om en fristående skolas avveckling. Skolpliktsbevakande grundskolor delges vilka elever det handlar om och påbörjar skyndsamt planeringen för elevens fortsatta skolgång. Berörd grundskola ansvarar för att säkerställa att eleven erbjuds plats på en grundskola i närheten av hemmet alternativt, om dess vårdnadshavare så önskar, stöttar vårdnadshavare att söka till annan grundskola i enlighet med deras önskemål. Skolpliktsbevakande grundskola ansvarar för kommunikation med elevens vårdnadshavare.

### Gymnasieskolor

Inom länets gymnasieutbud finns en överkapacitet av gymnasieplatser. Överkapaciteten gör att eventuella nedläggningar kan absorberas av befintliga skolor. Den uppkomna situationen hanteras av den enskilde inom gymnasieutbudet. Stockholms läns utbud erbjuder ett stort urval av program och inriktningar för de elever som riskerar att drabbas om en skola läggs ned.

En nedläggning skiljer sig ur ett elevperspektiv inte från ett vanligt skolbyte eller avhopp. Vid byte av skola går studie- och yrkesvägledaren igenom studieplanen och försöker anpassa studiegången vid den nya skolan till tidigare utbildning. Vid avhopp finns utbildningsförvaltningens skolsluss som stöd.

## Förebyggande arbete

Förvaltningen bedriver ett förebyggande arbete för att hålla sig underrättad om vilka skolor som ligger i riskzonen.

Det förebyggande arbetet syftar till informera sig om risken för att en fristående skola kommer att läggas ned. Enligt skollagen 10 kap. 41 § har lägeskommunen rätt till insyn i verksamheten på den fristående skolan. Det vill säga att staden fortlöpande ska kunna hålla sig informerad om hur verksamheten vid den fristående skolan utvecklas. Detta sker i nuläget genom insynsbesök vid de fristående skolorna. Insynen består även i att ta så kallade UC-upplysningar på fristående skolor.

Sammantaget ger informationen en god bild av om den fristående skolan riskerar att gå i konkurs eller inte. En eventuell konkurs går likafullt inte att förutspå då det finns fler faktorer som samverkar. Det är ändå viktigt att staden håller sig informerad om nuläget och har kunskap om vilka skolor som riskerar att stängas.

Det mest angelägna förebyggande arbetet vilar på att Skolinspektionen är säkra på att endast de huvudmän som har den kompetens och insikt som krävs för att driva en skola får ett godkännande för att driva skolverksamhet. Skolor som redan från början har brister löper större risk att sedan upphöra. Skolinspektionens funktion som godkännande och granskande myndighet är av central betydelse.

Det finns fler orsaker till att en fristående skola lägger ned. Viktiga faktorer för en fristående skolas varaktighet är att den har en seriös huvudman, en sund ekonomi, ett säkrat elevunderlag, och en verksamhet med god kvalitet.

De senaste två, tre åren har färre ansökningar om att starta en ny fristående skola godkänts. Detta beror på att Skolinspektionen på ett mer nogsamt sätt än tidigare granskat ansökningarna utifrån ovanstående omständigheter. Dessutom har Friskolekommittén i sitt betänkande Friskolorna i samhället (SOU 2013:56) förtydligat och lyft fram följande områden som ska granskas i samband med godkännande av enskild huvudman:

- prövning av skolhuvudmännens lämplighet vad gäller vandel och ekonomisk skötsamhet
- prövning av ägarnas lämplighet och långsiktighet.

Sammantaget bör Skolinspektionens striktare bedömning och ovanstående punkter begränsa risken för att skolor går i konkurs eller får sitt godkännande återkallat.

### **Förvaltningens förslag**

Förvaltningen föreslår att utbildningsnämnden överlämnar detta tjänsteutlåtande till kommunstyrelsen som svar på remissen. Beslutet justeras omedelbart.

### **Bilaga**

Skrivelse om osäkerhet på Stockholms friskolemarknad